

سر مقاله Editorial

نگاه به اصلاحات در بخش سلامت Health sector reform in view

در سال‌های آغازین قرن بیست و یکم، جهان از یک سو با چالش‌های بزرگ سیاسی، اقتصادی و نظامی روبه‌روست و از سوی دیگر نیازها و خواسته‌های فزاینده بهداشتی-درمانی همراه با احراز «سلامت» به عنوان یکی از اساسی‌ترین حقوق انسان‌ها در فرا راه قرار دارد. در سپتامبر سال ۲۰۰۰، نمایندگان ۱۸۹ کشور از جمله ۱۴۷ نفر از سران دولت‌ها در نشست هزاره در نیویورک گرد هم آمدند تا اعلامیه هزاره سازمان ملل متحد را به تصویب برسانند. این اعلامیه، اصول و ارزش‌هایی را مطرح نمود که باید بر روابط بین‌المللی در قرن بیست و یکم حاکم باشد. صلح، امنیت و خلع سلاح؛ توسعه و ریشه‌کن سازی فقر؛ حفاظت از محیط زیست؛ حقوق بشر، مردم سالاری و حاکمیت درست و شایسته؛ محافظت از اقلیت‌ها؛ رفع نیازهای ویژه آفریقا و تقویت سازمان ملل متحد آرمان‌های توسعه هزاره سوم (MDGs) قلمداد می‌شوند و کشورها به تلاش برای نیل به اهداف متعهد هستند. تعهداتی که در راستای کاستن از فقر و گرسنگی و برخورد با وضعیت نامناسب سلامت، نابرابری جنسی، کمبود آموزشی، دسترسی به آب سالم و تخریب محیط زیست هستند.

به بیان آمارتیا سن، بهداشت (مانند آموزش و پرورش) نوعی توانمندی است که به زندگی انسان ارزش می‌بخشد. در اجلاس سال ۲۰۰۰ سازمان ملل متحد به ریاست کوفی عنان، بهداشت خوب یکی از خواسته‌های زنان و مردان جهان عنوان شد. پی‌آمدهای ناشی از مرگ و میرهای زودرس، کنترل بیماری‌ها را در کانون توجه جوامع قرار داده و سبب شده است که «سلامت» به عنوان یک حق اساسی انسانی در حقوق بین‌الملل تلقی شود. هم از این روی کمیسیون جهانی بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت در سال ۲۰۰۴ در مجمع جهانی بهداشت تشکیل شد. این کمیسیون مسؤلیت ارائه توصیه‌هایی را بر عهده دارد تا به روشنی بتواند راهنمای سیاست‌گذاران عرصه سلامت و ارتقای وضعیت موجود در راستای کاهش نابرابری‌ها از طریق پرداختن به عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت باشد.

خرد هر فرهنگی حکم می‌کند که «سلامت»، «ثروت» است.

در طلوع سده نو، حداقل سه موضوع حتمی در مورد تغییرات بخش بهداشت و درمان وجود دارد:

- نخست آن که ساختار جمعیت‌شناسی بر مبنای روند شناخته شده‌ای مسیر خود را طی می‌کند.
- دوم آن که علم، فن‌آوری و ارتباطات با سرعتی شگرف رو به پیشرفت است.
- سوم آن که مدام به هزینه خدمات بهداشتی درمانی افزوده می‌شود.

بنابراین رشد جمعیت و تغییر ساختار آن، تغییر در الگوی زندگی، تغییر در ساختار خانواده، تغییر در همه‌گیرشناسی و الگوی بیماری‌ها، تغییر در محیط زیست، تغییر در دانش و فن‌آوری، تغییر در نظام اطلاع‌رسانی، تغییر در ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، تغییر در منابع اقتصادی، تغییر در مرزهای سیاسی، مهاجرت‌های مداوم، تعاریف تازه از سلامت، تغییر در الگوی مصرف، تحولات نظامی و سیاسی، همه و همه چالش‌برانگیز است و پرسش‌هایی را مطرح می‌سازد:

– آیا نگاه مسؤولین قانون‌گذاری و اجرایی کشورها با نیازمندی‌های رو به تزاید سلامتی ملت‌ها توافق دارد؟

– آیا این نگاه «سلامت» را سرمایه‌گذاری می‌پندارد یا هزینه صرف؟

– آیا نظام‌های بهداشت و درمان و به بیان جامع‌تر نظام‌های «سلامت» کشورها قادر به پاسخ‌گویی به خواسته‌ها و نیازهای مردم خود هستند؟

– آیا ساختارهای سازمانی و نظام‌های اداری تمرکزگرایی کنونی می‌توانند بار تحول‌ها و نوسازی اجتماعی را بر دوش کشند؟

– آیا فرایندهای اجرایی و فنی موجود می‌توانند تغییرهای پی‌درپی علمی و فنی را در خود جذب کنند؟

– آیا سیاست‌های اقتصادی-اجتماعی موجود قادر به تأمین منابع برای رفع نیازهای روزافزون مرتبط با سلامت می‌باشند؟

– آیا نظام‌های آموزش نیروی انسانی بهداشتی-درمانی، انسان‌هایی را برای رویارویی با چالش‌های عظیم مرتبط با سلامت تربیت می‌کنند؟

– آیا دیدگاه‌های تربیتی نیروی انسانی بهداشتی-درمانی به سوی دیدگاه‌ها و تعاریف جامع از سلامت پیش می‌روند؟

– آیا نظام‌های اطلاع‌رسانی به اندازه کافی در حال پیشرفت و سامان یافتن هستند که بتوانند همگام با سرعت تغییرات به نیازهای اطلاعاتی مدیریت «سلامت» پاسخ دهند؟

– آیا سیاست‌های بهداشت و درمان کشورها قادر به اصلاح و نوسازی خود برای پاسخ‌گویی خواهند بود؟

پرسش‌های بالا و ده‌ها پرسش دیگر این موضوع را تقویت می‌کند که اصلاح و نوسازی ضرورتی است که باید در همه ابعاد انجام شود تا بتواند اصلاحات «نظام سلامت» را تأمین کند.

اصلاحات در بخش سلامت در دهه گذشته موضوع مورد علاقه همه جهانیان به ویژه جهان در حال توسعه بوده است و اجرا شدن آن به پیش‌نیازهای زیر وابسته است:

حمایت سیاسی، عزم اراده ملی، شناسایی دقیق نظام سلامت، گردآوری اطلاعات مناسب، شناخت خصوصیات سازمانی و مشارکت مردم و همه ارگان‌های ذی‌نفع و ذی‌نفع. انتظار می‌رود در بستر اصلاحات از یک سو کیفیت خدمت در دسترس مردم ارتقا یابد و از سوی دیگر عرضه این خدمات به نسبت منابع مصرف شده با اثربخشی و ارتقای توانمندی‌های نیروی انسانی همراه باشد.

دکتر سعید آصف زاده

استاد گروه بهداشت و پزشکی اجتماعی و سردبیر مجله